

УДК 347.965.42.:343.13

DOI <https://doi.org/10.32782/npuuola.v36.2025.6>*Н. П. Григорчук*

РОЛЬ МЕДІАТОРА У ВИЯВЛЕННІ ТА УСУНЕННІ ПРИЧИН І УМОВ, ЩО СПРИЯЛИ ВЧИНЕННЮ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗА УЧАСТЮ НЕПОВНОЛІТНЬОГО

Постановка проблеми. Проблематика медіації у контексті кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми, набуває особливої актуальності в умовах соціальних трансформацій та змін у правовій системі. Становлення медіації як альтернативного методу вирішення конфліктів вимагає детального аналізу її ефективності, особливо у справах, що стосуються неповнолітніх правопорушників. Враховуючи, що основна мета медіації полягає не лише у вирішенні конкретного конфлікту, а й у виявленні та усуненні причин і умов, що сприяли його виникненню, роль медіатора стає ключовою у процесі соціальної адаптації та реінтеграції неповнолітніх у суспільство.

Проте, попри визнання потенціалу медіації, існує низка викликів та бар'єрів, що ускладнюють її застосування у кримінальному правосудді для неповнолітніх. Зокрема, це стосується необхідності забезпечення прав та інтересів неповнолітнього, врахування його психологічного стану та особливостей розвитку, а також здатності медіатора налагодити дієвий діалог між сторонами конфлікту. В цьому контексті важливим є дослідження механізмів, які дозволяють медіатору виконувати не лише роль посередника, а й функції наставника та консультанта, спрямовані на виховання в неповнолітніх розуміння відповідальності за власні дії та їх наслідки.

Окрім того, ефективність медіації безпосередньо залежить від системної взаємодії між різними інституціями, залученими до процесу виховання та реабілітації неповнолітніх. Це передбачає не лише вдосконалення законодавчої бази, але й розробку міжвідомчих програм та стратегій, спрямованих на підтримку медіації як ефективного інструменту вирішення конфліктів. Відтак, виявлення та усунення причин і умов, що сприяли вчиненню кримінальних правопорушень неповнолітніми, вимагає комплексного підходу, що об'єднує зусилля медіаторів, правоохоронних органів, освітніх інституцій та громадськості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впровадження та застосування інституту медіації в кримінальному провадженні у своїх наукових роботах піднімали такі вчені як Аракелян Р. Ф., Баулін Ю. В., Войтюк І. А., Землянська В. В., Новак Р. В., Кисельова Т. С., Коваль Р. Г., Маляренко В. Т., Мачужак Я. В., Смітєнко З. Д., Стратій О. В., Турман Н. О., Туманянц А. Р., Шинкар Т. І., Ясиновський І. Г., Степанова Г. М., Коренюк А. А., Нагорнюк-Данилюк О. А.

Виклад основного матеріалу. Медіація, як метод врегулювання конфліктів, базується на залученні незалежного посередника, який допомагає сторонам конфлікту дійти взаємоприйняттого рішення. Вона спирається на

такі основні принципи, як добровільність участі, конфіденційність, нейтралітет посередника, взаємна повага сторін та пошук консенсусу. Більшість науковців визначають медіацію як певний підхід до розв'язання конфлікту, у якому нейтральна третя сторона забезпечує структурований процес для того, щоб допомогти конфліктуючим сторонам прийти до взаємно прийнятого вирішення спірних питань [1, с. 158].

Історія та розвиток медіації у сфері кримінальної юстиції в Україні має свої особливості. Хоча концепція медіації давно відома у світовій практиці, в Україні процес розвитку медіації активно триває з моменту здобуття Незалежності, охоплюючи період понад 30 років. Утім, лише восени 2021 року визначення медіації, її основні принципи та процедуру проведення, а також статус медіатора вдалося офіційно закріпити у Законі України “Про медіацію” [2]. Цей процес сприяв підвищенню уваги до альтернативних методів вирішення спорів і конфліктів, включаючи кримінальні правопорушення.

Відмінності медіації у кримінальних провадженнях від інших форм вирішення конфліктів полягають у її специфічних цілях та методах. На відміну від судового розгляду, де акцент робиться на встановленні факту порушення закону та призначенні покарання, медіація зосереджується на відновленні порушених відносин, компенсації збитків потерпілому та соціальній реінтеграції правопорушника. Такий підхід дозволяє не тільки вирішити конфлікт між сторонами, але й спрямований на усунення причин та умов, що сприяли вчиненню злочину, зокрема серед неповнолітніх.

В Україні медіація у кримінальних провадженнях має потенціал стати ефективним інструментом не тільки для розв'язання існуючих конфліктів, але й для превентивної роботи з потенційними правопорушниками серед молоді. Застосування медіації дозволяє залучити до процесу вирішення конфлікту широке коло учасників – від правопорушників та їхніх сімей до представників громадських організацій і державних установ, що сприяє формуванню більш здорового та відповідального суспільства.

У процесі медіації, особливо коли йдеться про кримінальні правопорушення, скоєні неповнолітніми, посередник відіграє ключову роль у виявленні глибинних причин та умов, які сприяли вчиненню правопорушення. Методи аналізу, які використовує консультант з врегулювання конфліктів, часто базуються на індивідуальних інтерв'ю, опитуваннях та інших формах взаємодії, що дозволяють зібрати детальну інформацію про особистість правопорушника, його соціальне оточення, сімейні умови та інші важливі аспекти життя.

Взаємодія посередника з неповнолітнім правопорушником вимагає побудови довіри та відкритого діалогу, оскільки без створення безпечного простору для спілкування молода людина не зможе відкритися і поділитися своїми переживаннями та мотивами. Ефективна медіація передбачає, що фахівець із медіації не тільки слухає, але й чує неповнолітнього, допомагаючи йому відчути себе зрозумілим і прийнятим.

Робота спеціаліста з врегулювання конфліктів з сім'єю неповнолітнього та його соціальним оточенням також має вирішальне значення. Сім'я

може надати цінну інформацію про потенційні причини поведінки молодшої людини та фактори, що сприяли вчиненню правопорушення.

Дослідник із США Езра Воучел наголошує на тому, що в процесі соціалізації та становлення правосвідомості неповнолітніх саме сім'я формує, а потім закріплює їх основні установки, які позначаються в дорослому віці [3, с. 328]. Крім того, включення сім'ї та соціального оточення у процес медіації сприяє створенню сприятливого середовища для виправлення неповнолітнього та його подальшої адаптації в суспільстві. Посередницька особа може виступати як посередник між неповнолітнім, його сім'єю та іншими соціальними інституціями, прагнучи досягнути загальної мети – відновлення соціальної гармонії та запобігання повторенню правопорушень.

Відновне правосуддя в кримінальній сфері, особливо серед неповнолітніх, не обмежується лише врегулюванням конфліктів, але й спрямована на усунення глибинних причин і умов, що сприяли вчиненню правопорушень. Різноманітні програми та методики медіації розроблені таким чином, щоб не тільки вирішити існуючу проблему, але й запобігти можливим майбутнім інцидентам. Це досягається через виховання правової свідомості, розвиток навичок вирішення конфліктів, відповідального прийняття рішень та соціальної адаптації.

Превентивна роль медіації полягає у формуванні у молодих людей розуміння важливості соціальних норм, відповідальності за власні дії та наслідки, що випливають з них. Через діалог та взаєморозуміння медіатори допомагають неповнолітнім осмислити свої вчинки, зрозуміти їх вплив на інших людей та вчитися будувати відносини на основі поваги та взаємної довіри.

Важливою складовою успіху медіаційних програм є співпраця з іншими інституціями та організаціями, такими як школи, соціальні служби, поліція, некомерційні організації та громадські об'єднання. Це дозволяє забезпечити комплексний підхід до проблеми, охоплюючи не тільки неповнолітнього та його сім'ю, але й ширше соціальне оточення. Така співпраця сприяє створенню умов для сталого розвитку молодшої особи, забезпечуючи їй підтримку і ресурси для позитивних змін у житті та запобіганню повторенню правопорушень.

Успішні кейси з неповнолітніми правопорушниками демонструють значний потенціал цього підходу у вирішенні конфліктів та запобіганні подальшим правопорушенням. Один з таких прикладів стосується ситуації, коли неповнолітній Дмитро, учень київського коледжу, вирішив покращити свій гардероб, викрадаючи одяг з торговельного центру. Після затримання дії Дмитра були кваліфіковані як спроба крадіжки, але завдяки його щирому каяттю та відсутності попередньої кримінальної історії, йому запропонована альтернатива у вигляді участі у програмі відновлення. У результаті з ним укладено медіаційну угоду, яка включала заходи з ресоціалізації Дмитра. Він пройшов корекційну програму, спрямовану на розвиток навичок планування, аналізу своїх вчинків та встановлення життєвих пріоритетів [4].

Вплив медіації на подальшу поведінку неповнолітніх можна спостерігати через зниження рівня рецидивів серед учасників медіаційних програм.

Через активне залучення до процесу відновлення та рефлексії над власними діями, неповнолітні отримують можливість змінити своє ставлення до правопорушень і розвинути відчуття відповідальності за свої вчинки.

Попри численні успіхи, процес впровадження медіації у кримінальні справи неповнолітніх в Україні стикається з низкою перешкод. Однією з основних проблем є недостатнє розуміння та підтримка медіації серед правоохоронних органів, суддів, а також самого суспільства. Часто відсутня необхідна інфраструктура та кваліфіковані спеціалісти, які б могли ефективно проводити медіаційні процедури. Крім того, існує певний юридичний вакуум, оскільки законодавство не завжди чітко регулює процедуру медіації, що ускладнює її застосування на практиці.

З огляду на те, що основна мета медіації полягає не лише у вирішенні конкретного конфлікту, але й у виявленні та усуненні причин і умов, що спричинили його виникнення, роль медіатора стає ключовою у процесі соціальної адаптації та реінтеграції неповнолітніх у суспільство.

Одним з основних завдань медіатора є ретельний аналіз факторів, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення. Медіатор допомагає сторонам конфлікту зрозуміти, які індивідуальні, соціальні та системні чинники вплинули на поведінку правопорушника. Це можуть бути особисті проблеми, стрес, зловживання наркотиками або алкоголем, сімейні або робочі конфлікти, а також ширші соціальні та економічні проблеми. Наприклад, це можуть бути прогалини у правовому порядку, відсутність підтримки з боку громади або сім'ї, неправильне виховання чи недостатній соціальний контроль. Виявлення цих умов дозволяє визначити, які зміни необхідно внести для попередження подібних ситуацій у майбутньому.

Одна з ключових ролей медіатора – допомогти правопорушнику усвідомити свою відповідальність за вчинене і зрозуміти наслідки своїх дій для потерпілого і суспільства. Це важливо для подальшої реабілітації та попередження повторних правопорушень. Визнання вини та усвідомлення заподіяної шкоди є ключовими кроками на шляху до виправлення правопорушника. Медіатор допомагає знайти конкретні шляхи усунення причин і умов, що сприяли правопорушенню. Це може включати рекомендації щодо соціальної реабілітації правопорушника, такі як освіта, працевлаштування або психологічна допомога. Також важливо залучати громаду до підтримки потерпілого і правопорушника та розробки превентивних програм. Створення безпечного середовища для діалогу між потерпілим і правопорушником, де сторони можуть висловити свої почуття та переживання, сприяє емоційному зціленню і відновленню довіри. Такий діалог дозволяє сторонам краще зрозуміти одне одного і знайти шляхи до примирення.

Основна мета медіації – досягнення справедливості через примирення сторін і узгодження дій, спрямованих на виправлення завданої шкоди. Це може включати компенсацію, громадські роботи або інші форми відшкодування. Важливо, щоб рішення були добровільними і задовольняли обидві сторони.

Роль медіатора у виявленні та усуненні причин і умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення, є надзвичайно важливою. Спеціаліст допомагає не лише відновити порушену справедливість, але

й запобігти повторним правопорушенням, сприяючи стабільності і безпеці в суспільстві. Завдяки медіації конфлікти можуть бути вирішені мирним шляхом, а їх учасники отримують можливість для реабілітації та виправлення.

Законодавство України визначає, що медіатором є спеціально підготовлена нейтральна, незалежна, неупереджена фізична особа, яка проводить медіацію. Медіатор самостійно визначає методику проведення медіації, за умови дотримання вимог закону, правил проведення медіації та норм професійної етики медіатора; отримує від сторін конфлікту (спору) інформацію про такий конфлікт (спір) в обсязі, необхідному та достатньому для проведення медіації. Медіатор має право працювати зі сторонами конфлікту, чий права були порушені і відповідно отримувати всю необхідну інформацію від цих осіб.

Спеціаліст в галузі відновного правосуддя повинен знати як організувати процес розв'язання конфлікту так, щоб його сторони були залучені в процес добровільного та мирного пошуку такого рішення їх спору, яке б задовольнило обидві сторони. Як бачимо, медіатор повинен володіти широким колом навичок. Базова спеціальність медіатора, відповідно до Закону, не має значення, отож стати ним може представник будь-якої професії. Після прийняття Закону зросла кількість курсів підготовки медіаторів, але в умовах посилення конкуренції та попиту на підготовчі курси виникає об'єктивне питання про якість та змістовність підготовки медіаторів

Степанова Г. зазначає, що ефективність медіації безпосередньо залежить від професіоналізму медіатора, його навичок та обраного стилю проведення медіації. У свою чергу, важливість нейтральності та незалежності медіатора полягає у тому, що недотримання ним вимог може зруйнувати успішність медіації [6, с. 295].

Факас І. підтримує думку вище зазначених науковців та вважає, за доцільне внести зміни до зазначеного Закону і передбачити обов'язкове проведення ліцензування медіації та акредитації освітніх програм, а також запровадити участь майбутніх медіаторів як стажистів щонайменше в десяти процедурах медіації [7, с. 110].

Незважаючи на те, що в період військового конфлікту та підвищення соціальної напруги питання мирного вирішення конфліктів набуває надзвичайної актуальності і фахівці з медіації мають працювати в переважній більшості державних установ, питання підготовки медіаторів все ж залишається у сфері інтересів громадських організацій (які фінансують цей процес за кошти міжнародних донорів) або об'єднань медіаторів, які здійснюють навчання за кошт фізичних осіб [8, с. 87].

Медіатор може сприяти встановленню довготривалих контактів між правопорушником і відповідними соціальними службами, що забезпечують підтримку та нагляд. Він може працювати над посиленням соціальних зв'язків правопорушника з родиною та друзями, що може мати позитивний вплив на його поведінку і сприяти його реінтеграції в суспільство. Важливим аспектом є створення підтримуючого оточення, яке допоможе правопорушнику уникнути повторення кримінальних дій. Він може допомагати в розробці індивідуальних планів дій, які враховують специфічні

потреби та обставини правопорушника. Це можуть бути плани з розвитку професійних навичок, пошуку нових можливостей для зайнятості, або участі у волонтерських проектах, які сприяють соціальній інтеграції.

Як ми бачимо, роль медіатора включає моніторинг виконання узгоджених заходів і надання підтримки на всіх етапах процесу реабілітації. Це забезпечує більш ефективне і тривале вирішення проблеми, сприяючи зниженню рівня рецидивізму та поліпшенню загальної ситуації в суспільстві.

На нашу думку, треба закликати усіх зацікавлених сторін – від урядових структур до громадських організацій та освітніх закладів – активізувати свої зусилля у розвитку та підтримці медіаційних програм. Тільки спільними зусиллями можна створити ефективну систему, здатну запобігти кримінальним правопорушенням серед неповнолітніх, забезпечити їх соціальну адаптацію та відновлення, а також сприяти створенню безпечного та гармонійного суспільства.

Круглий стіл «Судова влада та медіація: точки перетину», який відбувся наприкінці листопада 2023 року, відкрив широкі перспективи для подальшого розвитку медіації в Україні, наголосивши на її ключовій ролі в сучасній судовій системі та важливості для суспільства загалом [5]. Захід висвітлив ряд викликів, які стоять перед медіацією в Україні, зокрема потребу в подальшому законодавчому регулюванні, підтримці з боку держави та залученні кваліфікованих медіаторів. Було висловлено думку про необхідність більш активної участі суддів у процесі медіації, а також про важливість розширення мережі медіаційних служб для забезпечення доступу до медіації всіх верств населення.

Висновки. Роль медіатора у роботі з неповнолітніми, які скоїли правопорушення, є критично важливою для виявлення та усунення причин і умов, що спонукали до такої поведінки. Медіація допомагає не лише вирішити кримінально-правовий конфлікт, а й сприяє ресоціалізації молодих людей, навчаючи їх адекватним способам вирішення проблем. Медіатор забезпечує індивідуальний підхід до кожної сторони медіації, враховуючи їх особисті потреби, соціальне оточення та конкретні обставини кримінального правопорушення. Що дозволяє не тільки виявити глибинні причини девіантної поведінки, але й сприяє ефективній реінтеграції неповнолітнього в суспільство.

Медіатор активно взаємодіє не лише з неповнолітнім, а й з його сім'єю, школою, соціальними службами та іншими інституціями. Така комплексна робота спрямована на створення умов для позитивних змін у житті молоді людини та на запобігання повторенню правопорушень. Медіація виступає не тільки як засіб вирішення конфліктів, але й як ефективний превентивний інструмент. Програми медіації, що включають виховання правової свідомості та розвиток навичок соціальної відповідальності, сприяють формуванню здорового соціального середовища. Незважаючи на позитивний потенціал медіації, існують певні перешкоди та виклики для її ефективного застосування, зокрема, необхідність удосконалення законодавчої бази, підвищення кваліфікації медіаторів та розширення мережі медіаційних служб. Успіх медіації у справах неповнолітніх залежить від активізації зусиль всіх зацікавлених сторін: влади, громадськості, освітніх та соціальних інститу-

цій. Спільна робота спрямована на підтримку медіації може забезпечити ефективне вирішення проблем девіантної поведінки серед неповнолітніх та сприяти створенню безпечного та здорового суспільства.

Попри ці виклики, медіація має значний потенціал у контексті реформування системи кримінальної юстиції для неповнолітніх. Цей підхід може сприяти не лише вирішенню конфліктів, але й зменшенню рецидивів, соціалізації та реінтеграції молодих правопорушників у суспільство. Впровадження медіації як альтернативи традиційним покаранням може допомогти зменшити перевантаженість судової системи та забезпечити більш гуманне та ефективне вирішення конфліктів.

Для покращення ефективності медіаційних програм необхідно вжити наступні кроки:

1. Внести зміни до Закону України “Про медіацію”, які б чітко регулювали процедуру медіації, їх правовий статус, права та обов’язки учасників, а також гарантії конфіденційності.

2. Ввести обов’язкове стажування, яке передбачає участь майбутніх медіаторів у щонайменше десяти процедурах медіації під наглядом досвідчених фахівців.

3. Встановити вимоги щодо регулярного підтвердження кваліфікації медіаторів через сертифікаційні програми.

4. Забезпечити фінансування та розвиток медіаційних центрів по всій країні, особливо у віддалених регіонах.

5. Провести інформаційні кампанії для підвищення обізнаності населення про переваги медіації як альтернативного методу вирішення конфліктів. Інформувати суддів, адвокатів та правоохоронців про можливості медіації та переваги її використання у кримінальних справах, особливо щодо неповнолітніх.

6. Ввести практику регулярних консультацій між цими органами для обміну досвідом та вдосконалення медіаційних процедур.

7. Впровадити систему державного фінансування для забезпечення безкоштовної медіації у справах, що стосуються соціально незахищених верств населення.

8. Встановити механізми регулярного моніторингу та оцінки ефективності медіаційних програм з метою їх вдосконалення. Створити базу даних успішних кейсів медіації для аналізу та розробки рекомендацій щодо покращення практик.

Ці заходи допоможуть створити більш ефективну та доступну систему медіації в Україні, сприятимуть зниженню рівня рецидивів серед неповнолітніх правопорушників та забезпечать гармонійний розвиток суспільства.

Література

1. Белінська О.В. Медіація – альтернативне вирішення спорів. Вісник Вищої ради юстиції. 2011. № 1 (5). С. 158–173.
2. Медіація в Україні: на порозі нового етапу розвитку [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://lb.ua/blog/pravo_justice/573234_mediatsiya_ukraini_porozi_novogo.html.
3. Туз Н.Д. Вплив недоліків сімейного виховання на формування особи неповнолітнього злочинця. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 326–332.

4. Міністерство юстиції України. Три роки реалізації програми відновного правосуддя для неповнолітніх: результати та висновки [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/tri-roki-realizatsii-programi-vidnovnogo-pravosuddya-dlya-nepovnolitnih-rezultati-ta-visnovki>.

5. Верховний Суд України. Роль медіації, її розвиток в Україні сьогодні й точки перетину із судочинством обговорили на круглому столі у ВС [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1512260/>.

6. Степанова Г. Сучасна характеристика інституту медіації. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 1. С. 292–295

7. Факас І. Правовий статус медіатора та здійснення медіації в цивільному судочинстві. Право і суспільство. 2022. № 4. С. 107–111.

8. Кулінченко О. Підготовка майбутніх педагогів до впровадження медіації. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. 2018. № 6. С. 80–87.

Анотація

Григорчук Н. П. Роль медіатора у виявленні та усуненні причин і умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення за участю неповнолітнього. – Стаття.

Стаття присвячена висвітленню ролі медіатора у процесі виявлення, усунення та попередження причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень неповнолітніми. Наголошено на значущості медіації як сучасного інструменту впливу на поведінку неповнолітніх правопорушників, що поєднує елементи примирення, ресоціалізації та профілактики повторної злочинності. Проаналізовано основні теоретичні підходи до сутності медіації у кримінальному процесі, зокрема у провадженнях, у яких фігурують діти, а також практичні механізми її реалізації на національному рівні. Акцентовано увагу на важливості раннього залучення медіатора – ще на стадії досудового розслідування, що сприяє ефективнішому врегулюванню конфлікту, зменшенню психологічного тиску на дитину та формуванню у неї відповідальності за скоєне.

Окремо обґрунтовано доцільність впровадження гібридних моделей медіації, які поєднують традиційні відновні практики з інструментами соціального супроводу. Такий підхід забезпечує комплексний вплив на неповнолітнього правопорушника та його соціальне середовище, дозволяє не лише подолати наслідки правопорушення, а й усунути глибинні соціальні чинники, що призвели до його вчинення. Розглянуто актуальні виклики щодо підготовки медіаторів, необхідність формування міждисциплінарних команд, а також важливість запозичення позитивного міжнародного досвіду у сфері ювенальної юстиції.

Зроблено висновок про високий потенціал медіації у системі відновного правосуддя як ефективного засобу попередження повторних злочинів, формування в дитини навичок ненасильницької комунікації та успішної реінтеграції в суспільство. Автором запропоновано практичні рекомендації щодо удосконалення правозастосовної діяльності з урахуванням зазначених аспектів.

Ключові слова: кримінальне правопорушення, неповнолітні, причини кримінальних правопорушень, превентивні програми, соціальна адаптація, комплексний підхід до реабілітації, медіація, медіатор, запобігання девіантній поведінці.

Summary

Hryhorchuk N. P. The role of the mediator in identifying and eliminating the causes and conditions that facilitated the commission of a criminal offense involving a minor. – Article.

The article is devoted to highlighting the role of the mediator in the process of identifying, eliminating, and preventing the causes and conditions that contribute to the commission of criminal offenses by juveniles. The significance of mediation is emphasized as a modern tool for influencing the behavior of juvenile offenders, combining elements of reconciliation, resocialization, and prevention of recidivism. The article analyzes the main theoretical approaches to the nature of mediation in criminal proceedings, particularly in cases involving children, as well as practical mechanisms for its implementation at the national level. Special attention is paid to the importance of involving a mediator at the early stages of pre-trial investigation, which contributes to more effective conflict resolution, reduces psychological pressure on the child, and fosters a sense of personal responsibility for the committed act.

The paper substantiates the necessity of introducing hybrid models of mediation that combine traditional restorative practices with tools of social support. This integrated approach ensures a comprehensive influence on the juvenile offender and their social environment, enabling not only the mitigation of the consequences of the offense but also the elimination of deeper social factors that led to its commission. Current challenges regarding mediator training, the formation of interdisciplinary teams, and the importance of adopting positive international experience in the field of juvenile justice are also discussed.

The article concludes that mediation has high potential within the restorative justice system as an effective means of preventing repeated offenses, developing non-violent communication skills in minors, and facilitating their successful reintegration into society. The author offers practical recommendations aimed at improving law enforcement practices in view of the above-mentioned aspects.

Key words: criminal offense, juveniles, causes of criminal offenses, preventive programs, social adaptation, comprehensive approach to rehabilitation, mediation, mediator, prevention of deviant behavior.